

Chữ ‘Cái’ có nghĩa ra sao?

Posted on [April 6, 2020](#)

Cái có nghĩa là “sông con” (đây là tiếng cổ của dân tộc Phù Nam (?)). Ai đã từng sống ở miền Nam, đều nhận thấy rằng: Những địa danh bắt đầu bằng chữ Cái ở đây đều nằm trên một con sông nhỏ, chảy ra một con sông lớn.

Vương Kim Hùng

Trước tiên là Tỉnh Tây Ninh, có một Vàm là Cái Răng nằm khoảng giữa từ Tây Ninh đến Bến Kéo thuộc Quốc Lộ 22 đi qua Kampuchia. Ngoài ra còn có con Rạch tên là Cái Bác, nằm trong Xã Phước Vinh, Huyện Châu Thành. Con rạch này nối liền sông Vàm Cỏ Đông chảy qua Kampuchia.

Tiếp giáp Tỉnh Tây Ninh là Tỉnh Long An, tại đây có Huyện Mộc Hóa với hai địa danh Cái Nứa, Cái Đồi. Cũng tại đây có con sông Vàm Cỏ Tây nhận nước từ con rạch Cái Rô chảy qua Kampuchia. Long An còn có một Huyện nữa tên là Tân Hưng, có các địa danh mang tên Cái: Cái Bát, Cái Môn, Cái Sách. Địa danh Cái Bát có con kinh Cái Bát chảy qua gặp con Rạch Cái Cỏ rồi chảy vào Tỉnh Xvay Riêng Kampuchia.

Nằm kế bên Tỉnh Long An là Tỉnh Tiền Giang, tại Tiền Giang có một Huyện tên là Cái Bè (cố Tổng Thống Ngô Đình Diệm đặt tên Quận là Sùng Hiếu).

Xã Tân Duyệt nổi danh qua nghề dệt chiếu, đã được cố nghệ sĩ Út Trà Ôn ca bài “Tình Anh Bán Chiếu” của soạn giả Viễn Châu.

Địa danh Cái Bè nằm trên Quốc Lộ IV (Sài Gòn về Cà Mau) nổi danh qua những vườn cây ăn trái như: cam Mật, ổi Xá Lị, mận Hồng Đào, vú sữa Hột Gà. Đặc biệt có loại chuối Cái Bè ăn rất ngon. Cái Bè có hai địa danh mang tên Cái Thia và Cái Nứa. Đây cũng là nơi anh hùng Võ Duy

Dương chống lại quân Pháp vào ngày 15/4/1865. Tại đây cũng có con Rạch Cái Thia chảy qua Đồng Tháp Mười.

Cái Bè đã đi hết, bước sang Tỉnh Bến Tre chúng ta lại có Quận Đôn Nhơn (bây giờ gọi là huyện Chợ Lách). Nằm trên Cù Lao Minh với hai địa danh mang tên Cái Mơn và Cái Nhum. Hai địa danh này nổi tiếng có nhiều vườn trái cây, ở đây có vườn sầu Riêng của Ông Chín Hóa trồng, rất nổi tiếng (hạt lép nhiều cơm, thơm ngon ngọt). Cư dân sống ở đây đều theo đạo Công Giáo, tại đây có một ngôi giáo đường rất cổ, trước sân nhà thờ Cái Mơn, có một cây cổ thụ to gọi là cây Thiên Tuế. Cái Mơn cũng là nơi sinh ra nhà bác học Trương Vĩnh Ký, Ông biết trên 20 thứ tiếng. Ông cũng là thông dịch viên cho phái đoàn Phan Thanh Giản đi sứ sang Pháp (1863). Cái Nhum là quê hương của Thánh Tử Đạo (Á Thánh Lựu) và cũng là nơi chôn thi hài của Á Thánh Phillipe Phan Văn Minh, người đã bị Vua Tự Đức ra lệnh xử trảm tại Cái Sơn Bé (bến đò Đình Khao) vào ngày 3/7/1853. Dưới bến đò Đình Khao, có con Rạch tên là Cái Kè, khoảng từ Vĩnh Long đi chợ Lách. Cái Kè đi xuống một chút là tới Cái Muối, rồi qua gặp Cái Gà. Chợ Lách còn có một địa danh nữa tên là Cái Tắc thuộc Xã Hưng Khánh Trung, ngoài ra còn có cù lao tên là Cái Cát.

Đó là Cái Nhum ở chợ Lách., còn có một địa danh mang tên Cái Nhum nữa, là Cái Nhum Huyện Măng Thít thuộc Tỉnh Vĩnh Long. Nơi đây đã xảy ra những trận đánh giữa quân Tây Sơn với quân Nguyễn Ánh cùng quân Xiêm La. Cuối cùng trận đánh kết thúc tại Rạch Gầm – Xoài Mút mà phần thắng là quân Tây Sơn.

Tại Huyện Giồng Trôm thuộc Xã Hưng Lễ có một địa danh mang tên Cái Đa Trại. Nơi đây đánh dấu bước chân của Nguyễn Ánh trốn chạy quân Tây Sơn, gần đó là Cái Mít Nguyễn Ánh cũng tá túc thời gian ngắn. Huyện Thạnh Phú có địa danh Cái Cá thuộc Xã Mỹ Hưng. Đi qua Mỏ Cày có con Rạch tên là Cái Gấm, nhận nước từ con sông Hàm Luông. Tại Huyện Ba Tri có địa danh mang tên là Cái Bông, đây cũng là nơi sinh ra Cụ Phan Thanh Giản. Tại Huyện Châu Thành có một Xã tên là Cái Nứa. Riêng tại Bến Tre ngay trung tâm thành phố có 2 cây cầu tên là Cái Cối và Cái Cá.

Sau đây đến Vĩnh Long: Vào ngày 25/8/1960 cố Tổng Thống Ngô Đình Diệm đã khánh thành Khu Trù Mật Cái Sơn thuộc Tỉnh Vĩnh Long. Tại Huyện Bình Minh, tên địa phương gọi là Cái Vồn. Thời Đệ I Cộng Hòa có Tướng Trần Văn Soái (Phật Giáo Hòa Hảo) đặt bản doanh tại đây. Đây cũng là cửa ngõ để đi Cần Thơ qua Bắc Bình Minh. Tên Cái Vồn không nổi danh bằng cái tên Song Phú, tại đây có ngôi trường tiểu học vào ngày 4/5/1974 bị pháo kích làm 17 em học sinh chết tại chỗ gần 70 em bị thương (trong giờ ra chơi buổi sáng).

Đến Huyện Tam Bình có địa danh tên là Cái Cui, thuộc Xã Hòa Lộc. Đây cũng là quê hương của giáo sư Phạm Hoàng Hộ (Cựu Viện Trưởng Viện Đại Học Cần Thơ).

Huyện Vũng Liêm có Cù Lao Cái Dứa, thuộc Xã Thanh Bình. Nhắc đến Vũng Liêm là phải nhớ tới Thiếu Tá Bùi Văn Ba, Ông là Tiểu Đoàn Trưởng Tiểu Đoàn 3, Trung Đoàn 15 của Sư Đoàn 9 Bộ Binh. Chức vụ sau cùng của Ông là Quận Trưởng Quận Vũng Liêm. Tại Thị Xã Vĩnh Long có con sông Cái Ca ở Phường 2 chảy qua Phường 1 rồi đổ ra sông Cổ Chiên cuối cùng chảy ra biển.

Nằm sát bên Vĩnh Long có Tỉnh Trà Vinh, đây là tỉnh có nhiều người Khmer ở, có tất cả 129 ngôi chùa Miên lớn nhỏ khắp nơi ở trong tỉnh. Tại huyện Duyên Hải có địa danh Cái Cối thuộc Xã Long Vĩnh và Cái Đồi thuộc Xã Long Khánh.

Đi về hướng Sa Đéc có một địa danh tên là Cái Tàu Hạ tức Quận Đức Tôn (trước năm 1975) nay đổi thành Huyện Châu Thành. Nơi đây có nhiều lò nung gạch, cung cấp gạch cho các tỉnh miền Tây. Chữ Cái Tàu được hiểu là “con sông nước lạt”.

Huyện Lai Vung Sa Đéc có con Rạch tên là Cái Mít thuộc Xã Vĩnh Thới. Con rạch này chảy qua sông Hậu. Huyện Hồng Ngự có địa danh Cái Cối, là nơi tập trung dân chúng sống nhờ vào nguồn thủy sản cá tôm tép, từ biển hồ của Kampuchia chảy qua. Gần Cái Cối còn có Cái Tiêu, Cái Sơ nữa cũng trong Huyện Hồng Ngự. Chúng ta thấy thiên nhiên rất ưu đãi cho đồng bào sống trong vùng sông Tiền, sông Hậu. Vì chính hai con sông này là nguồn lợi kinh tế cho đồng bào ở đây, ngoài nhiệm vụ cung cấp cá, tôm, nước ngọt dùng để làm ruộng, tưới nương rẫy. Mỗi năm sau mùa nước nổi, chúng ta được một lớp đất phù sa màu mỡ, dùng để trồng trọt hay cây cấy. Bản chất đất không có làm biếng, chỉ có con người mới làm biếng.

“Ai ơi đừng bỏ ruộng hoang/ Bao nhiêu tấc đất, tấc vàng bấy nhiêu”

Qua phần đất của sông Hậu có Tỉnh An Giang. Chúng ta thấy có địa danh Cái Tàu Thượng ở Xã Mỹ An Hưng nằm trên đường từ bắc Cao Lãnh đi Chợ Mới. Từ Bắc Vàm Cống về Long Xuyên có địa danh mang tên Cái Sơn. Trên đường Long Xuyên đi Châu Đốc gặp một địa danh tên là Cái Dầu, đây cũng là Huyện Châu Phú thuộc Tỉnh An Giang. Đa số người dân sống ở đây (An Giang, Châu Đốc) đều theo đạo Phật Giáo Hòa Hảo, người sáng lập là Đức Huỳnh Phú Sổ.

Giáp ranh Tỉnh An Giang có Tỉnh Kiên Giang, tại đây có hai con sông mang tên Cái Lớn và Cái Bé. Hai con sông này xuất phát từ Tỉnh Chương Thiện (bây giờ là tỉnh Hậu Giang, Chương Thiện là thị xã Vị Thanh) chảy ra cửa biển Rạch Giá. Đảo Phú Quốc có quần đảo An Thới, trong đó có hòn đảo Cái Bàn thuộc Vịnh Thái Lan.

Quay về Hậu Giang chúng ta thấy có địa danh mang tên Cái Sắn, thuộc Xã Vĩnh Trinh Huyện Thốt Nốt. Cái Sắn chính là nơi đón nhận hàng chục ngàn người dân tỵ nạn, di cư từ miền Bắc vào Nam để sinh sống. Tại đây người Bắc di cư được chính phủ Ngô Đình Diệm cung cấp nhà cửa, ruộng đất, cùng máy cày để phát triển nông nghiệp, tạo thành khu dinh điền Cái Sắn kiểu mẫu cho miền Nam.

Rời Cái Sắn chúng ta đến Cần Thơ sẽ gặp ngay chợ Cái Khế. Chợ này nằm khoảng giữa từ bến xe đến cầu Bắc Cần Thơ, có thể nói chợ Cái Khế là ngôi chợ lớn thứ nhì sau chợ Bến Ninh Kiều của thành phố Cần Thơ. Hướng về Bến Ninh Kiều qua đường Hai Bà Trưng có cây cầu Cái Khế bắc qua đường Nguyễn Trãi. Kế bên chân cầu là dinh của Ông Tướng Vùng IV (Tướng Nguyễn Khoa Nam cùng Lê Văn Hưng đã tự sát vào thời điểm 30/4/1975). Sát bên là hăng BGI (nước ngọt, nước đá) của Pháp trước năm 1975. Tại Cần Thơ còn có trung tâm kỹ nghệ Cái Sơn Hàng Bàng. Là nơi sản xuất hàng thủ công nghệ và vật dụng gia đình.

Dọc theo bờ sông Hậu đi hướng về Đại Ngãi lần lượt chúng ta thấy có những địa danh như: Càng Cái Cui (đang xây cất) Cái Sâu, Cái Gia, Cái Đồi rồi đến Cái Côn.

Tại đây có một con Kinh gọi là Cái Côn để đi vô Phụng Hiệp, trước khi tới Phụng Hiệp gặp nhau tại ngã bảy (bảy con Kinh đi bảy hướng khác nhau). Cái Côn trước năm 1975 là quận Phong Thuận. Sau 1975 là Xã An Lạc Tây thuộc Huyện Kế Sách, từ Cái Côn đi xuống sẽ gặp Cái Cao, Cái Trâm, Cái Trung, những địa danh này đều thuộc Quận Kế Sách. Tại Xã Nhơn Mỹ có một con rạch để vô Huyện Kế Sách, được gọi là Vàm Cái Sách (theo lời ông Lê Công Tiệp là người dân cố cựu ở Mương Khai – Trà Ếch, hiện Ông định cư ở Bass Hill Sydney). Đối diện Vàm Cái Sách là Cù Lao Quốc Gia, đã được cố Tổng Thống Nguyễn Văn Thiệu viếng thăm vào năm 1973.

Từ Cần Thơ đi xe xuống Sóc Trăng, sẽ gặp ngay một Huyện cách Cần Thơ 5 cây số. Đó là Cái Răng, tên Cái Răng nguyên là gốc chữ Miên đọc “carăng” nghĩa thật tên Cà Ràng (mâu thuẫn với chữ Cái giải thích ở đầu bài – NY). Cà Ràng là tên cái lò làm bằng đất sét, được đặt ở bếp dùng để nấu ăn. Cái Răng là một Huyện của Cần Thơ đứng hàng thứ nhứt về mọi mặt, có câu ca dao nói về Cái Răng:

“Cái Răng, Ba Láng, Vàm Xáng, Phong Điền,/ Anh có thương em cho bạc cho tiền./ Đùng cho lúa gạo xóm giềng họ cười chê”

Qua ba câu ca dao trên chúng ta thấy cuộc sống của người dân Cái Răng và những vùng phụ cận rất là sung túc của một thời trước 1975. Sau 1975 Cái Răng tách làm hai Huyện: Châu Thành A và Châu Thành. Huyện Châu Thành có con Kinh mang tên là Cái Dầu đổ ra sông Hậu.

Ngoài ngôi chợ cố định, Cái Răng còn có một chợ nổi nữa. Đó là chợ nổi nhóm trên sông, đây là nét sinh hoạt đặc thù của người dân miền Tây. Chợ nổi này chủ yếu là bán trái cây, rau, củ không giới hạn thời gian, ngày cũng như đêm đều có nhóm chợ. Trong vùng Cái Răng còn có những ngôi chợ: Cái Chanh, Cái Muồng, Cái Da.

Từ Rạch Đầu Sấu đi vô sẽ gặp Rạch Cái Sơn, rồi đổ qua Rạch Bình Thủy.

Rời Cái Răng đi xuống khoảng 15 cây số, sẽ gặp một địa danh mang tên là Cái Tắc (nổi tiếng với món cháo lòng gọi là cháo lòng Cái Tắc – NY). Tại Cái Tắc có một ngã ba nếu chạy thẳng sẽ tới Phụng Hiệp, còn theo hướng Lộ Tẻ dẫn tới Tỉnh Chương Thiện. Chương Thiện là một Tỉnh nhỏ của Miền Tây.

Vùng Hỏa Lựu (Vị Thanh) có hai địa danh mang tên Cái Sinh, Cái Su; ở đây trồng rất nhiều khóm.

Huyện Long Mỹ (Chương Thiện) còn có địa danh mang tên Cái Nhào, Cái Dứa.

Từ Cái Tắc đi xuống sẽ gặp Tỉnh Sóc Trăng, nếu đi Long Phú sẽ gặp địa danh Cái Oanh nằm ở gần cầu sắt Tân Thạnh (quê hương của Đại Tướng Cao Văn Viên). Đối diện với Cái Oanh là Cái Xe và Cái Đường thuộc phần đất của quận Mỹ Xuyên.

Tại huyện Thạnh Trị (Phú Lộc) có Khu Trù Mật Cái Trầu thuộc Xã Tuân Tuất, ở đây cũng có một con Kinh Cái Trầu chảy qua gặp Kinh Xáng Phụng Hiệp. Người dân Quận Thạnh Trị

không bao giờ quên được Thiếu Tá Đỗ Văn Phát (Quận Trưởng) đã tự sát ngay Quận đường vào ngày 30/4/1975, với quân phục đầy đủ các huân chương.

Trước khi tới Bạc Liêu khoảng chừng 5 cây số là Cái Dầy. Cư dân ở đây hay người dân ở Bạc Liêu, đều biết đại điền chủ Trần Trinh Trạch. Ông là một trong những người giàu có ở miền Nam, Ông có người con trai tên là Trần Trinh Huy (Ba-Huy). Ông Trần Trinh Trạch là người giỏi kiếm tiền, thì con trai ông lại giỏi ăn chơi. Đúng với danh gọi là Công Tử Bạc Liêu, không có chỗ nào mà thiếu vắng công tử, nếu chỗ đó là chốn ăn chơi nổi tiếng. Công Tử Bạc Liêu thể hiện đúng cá tính con người miền Nam. Tại Cái Dầy có nghĩa trang Trần Gia, Cậu Ba Huy cũng chôn cất tại đây (chết vào đầu tháng Giêng 1973).

Chính nơi đây (Cái Dầy) Thiếu Tá Mã Thành Nghĩa Tiểu Đoàn Trưởng 411 Địa Phương Quân của Tiểu Khu Bạc Liêu, đã tự sát chết vào ngày 30/4/1975. Cùng ngày đó người vợ cũng tự sát chết theo chồng, sau khi đã tắm liệm cho chồng. Nhà của Thiếu Tá Mã Thành Nghĩa ở trên đường đi Vĩnh Châu (Bạc Liêu). Gần Cái Dầy có Cái Gia thuộc Xã Châu Hưng Huyện Vĩnh Lợi Bạc Liêu.

Từ Bạc Liêu đi xuống Cà Mau, chúng ta có Cái Tràm (Xã Long Thạnh, Huyện Vĩnh Lợi). Tại Xóm Lung có con Kinh Cái Cùng, nhận nước từ Kinh Xáng Bạc Liêu rồi đổ ra biển Đông. Tại đây đồng bào sinh sống bằng nghề làm ruộng muối, trồng nhãn. Địa danh Cái Cùng nằm trong Xã Long Điền Đông A, Huyện Giá Rai. Ở đây có một câu chuyện rất thương tâm:

Sau ngày 20-07-1954 Hiệp Định Genève có ghi “tất cả mọi quân nhân Pháp đều phải rời khỏi nước Việt Nam”, nhưng có một anh quân nhân Pháp có người vợ Việt Nam và ba đứa con (2 trai, 1 gái) ở lại Ấp Mỹ Điền, Xã Long Điền Đông để sinh sống. Hằng ngày anh quân nhân này làm thuê làm mướn cho những người giàu có ở đây. Nhưng không may cho anh là vợ anh bị bệnh, anh không dám đem vợ của anh đến bệnh viện Bạc Liêu để trị bệnh (vì bản thân anh trốn ở lại Việt Nam). Sau đó vợ anh chết, anh đem chôn xác vợ ngay tại chòi của anh ở. Mỗi ngày trước khi ăn cơm, bốn cha con đều dọn cơm cùng thức ăn ra trước phần mộ của vợ van vái, sau đó bốn cha con mới ăn. Năm 1960 trong đợt hành quân của Sư Đoàn 21 (Trung Đoàn 33) đã gặp anh tại đây, bộ chỉ huy Sư Đoàn 21 gọi điện về cho Quân Khu IV báo cáo sự có mặt của anh quân nhân người Pháp này. Cuối cùng Tòa Đại Sứ Pháp ở Sài Gòn lãnh anh cùng ba người con về Pháp. Bản thân anh cùng ba người con không muốn về Pháp chỉ muốn ở Việt Nam và sống chết cho quê hương Việt Nam. Nhưng đành gạt lệ để về Pháp.

Lần qua Huyện Hồng Vân có các địa danh: Cái Chanh, Cái Nhum. Đây cũng có con Rạch Cái Chanh Lớn đổ về Huyện Phước Long.

Đoạn đường từ Tắc Vân đến Cà Mau, có Cái Ngang ở gần đầu lộ Tân Thành. Cuối cùng chúng ta đến Cà Mau là nơi tận cùng của đất nước. Tại Huyện U Minh có con Rạch Cái Tàu, chảy ra biển Rạch Giá, cư dân ở đây trồng rẫy: Như khoai, đậu cùng vườn cây ăn trái. Bước qua Huyện Cái Nước, đây là huyện xung quanh toàn là những rừng đước. Cây đước giúp ích cho người dân rất nhiều như: Dùng làm cột nhà, cột để đóng đáy ngoài sông, biển. Còn dùng làm chất đốt như: than, củi. Ngoài địa danh Cái Nước ra, còn có Cái Nhum thuộc Xã Hưng Mỹ, Cái Rô thuộc Xã Lương Thế Trân. Cái Đồi Xã Phú Tâm còn có Cái Đồi Vàm, đây là con sông đổ ra biển.

Huyện Ngọc Hiến (trước 1975 là Quận Năm Căn, tại đây có căn cứ Hải Quân, Hải Đội 5 Duyên Phòng) ngoài ra còn có địa danh tên Cái Nải, chung quanh ở đây toàn là rừng đước.

Huyện Đầm Dơi có Cái Keo thuộc Xã Quách Phẩm, đồng bào ở đây làm ruộng, trồng khoai lang, khoai mì và đào ao nuôi cá. Cái Ngay ở Xã Thanh Tùng, có một sân chim rất lớn có đủ loại chim: Như cò Quắm, Gương Sen, Chàng Bè. Tại Xã Tân Duyệt nổi danh qua nghề dệt chiếu, đã được cố nghệ sĩ Út Trà Ôn ca bài “Tình Anh Bán Chiếu” của soạn giả Viễn Châu. Ngoài ra còn có con Rạch Cái Bé, chảy ra biển Đông.

Tên nước, tên địa danh gắn liền với triều đại, với chế độ. Tên có bị thay đổi hay không cũng tùy thuộc vào sự tồn vong của chế độ đó. Mỗi một tác đất là một tác máu xương, của các bậc tiền nhân, anh hùng liệt nữ trong công cuộc bảo vệ đất nước. Mỗi một địa danh là một chứng tích lịch sử, dù tên gọi của nước, địa danh có thay đổi. Nhưng nước ta, dân tộc ta thì muôn đời vẫn hiện hữu, là những kết quả tiếp nối của nhiều thế hệ, nhiều triều đại, nhiều chế độ đã tích lũy gần 5000 năm giữ nước và dựng nước là thực tại có giá trị trường cửu.

Vương Kim Hùng, USA

Tài liệu tham khảo:

- *Việt Nam Sử Lược* của Trần Trọng Kim
- *Nước Tôi Dân Tôi* do cơ sở Đông Tiến xuất bản
- *Nam Kỳ Lục Tỉnh* của Hứa Hoành

Nguồn: <https://saigonhapcam.wordpress.com/2020/04/06/chu-cai-co-nghia-ra-sao/#more-375>

www.vietnamvanhien.org

VIỆT NAM VĂN HIẾN

www.vietnamvanhien.info

TỦ SÁCH VĂN HIẾN VỚI HƠN 9000 TÁC PHẨM